

Noot

1. Inleiding

1. De wijziging van de wet betreffende de gemeentelijke administratieve sancties¹ veroorzaakte op verschillende fronten heel wat commotie. Onder andere de Liga voor Mensenrechten en haar Franstalige tegenhanger trokken naar het Grondwettelijk Hof om de wet te laten vernietigen². De Liga voor Mensenrechten, die veel kritiek heeft op het GAS-beleid, diende ook schorsings- en vernietigingsverzoeken in bij de Raad van State tegen verschillende gemeentelijke reglementen. Twee van die beroepen werden recent verworpen, niet op basis van de inhoudelijke bezwaren tegen de betrokken reglementen, maar omdat de Raad tot de conclusie kwam dat de verzoekende vzw geen persoonlijk belang had bij de vernietiging van die reglementen. Het arrest nr. 226.783 betreft een Gents politiereglement op de bedelarij, waarbij onder andere aanbellen om te bedelen en het “opdringerig aanklappen” van voorbijgangers voor het volledige grondgebied van de stad wordt verboden, én waarbij een totaalverbod op bedelen wordt ingesteld tijdens de Gentse Feesten, in de zogenaamde Gentse-Feestenzone. Het voorafgaande schorsingsberoep in deze zaak werd verworpen bij gebrek aan ernstige middelen³. De bestreden bestuurshandeling uit Brugge (arrest nr. 226.784) is een politieverordening waarmee de gemeenteraad alcoholconsumptie op de openbare weg in uitgaansbuurten verbiedt. In beide arresten werden, ondanks het feit dat in de Gentse zaak de auditeur een andersluidend advies uitbracht, nagenoeg dezelfde bewoordingen gebruikt. Behalve wanneer het anders vermeld wordt, zijn de fragmenten opgenomen in deze noot dan ook terug te vinden in beide arresten.

2. Het collectief eigen belang van een vereniging

2. Een verzoeker in een annulatieberoep voor de Raad van State moet, op basis van artikel 19, eerste lid RvS-Wet, getuigen van een persoonlijk, rechtstreeks, zeker, actueel en wettig belang⁴. De bedoeling van de belangvereiste is om een zogenaamde *actio popularis* uit te sluiten. Een *actio popularis* is een beroep “in het belang van de wet”⁵, ingesteld door een verzoeker die zelf geen nadeel ondervindt als gevolg van de bestreden akte, en geen persoonlijk voordeel zou genieten bij een eventuele vernietiging, behalve dan de troostende gedachte dat de rechtsorde werd hersteld. Het belangrijkste argument tegen een dergelijke *actio popularis* is de vrees dat de Raad van State overspoeld

zou worden door beroepen die voor de verzoekende partij weinig concreet voordeel opleveren, maar die wel kostbare tijd en middelen in beslag nemen⁶.

Wanneer een vzw zoals de Liga voor Mensenrechten een annulatie- (of schorsings)beroep indient, niet om de belangen van de vzw te behartigen (bijvoorbeeld door de weigering van subsidies aan te vechten), maar om een collectief belang na te streven is het soms moeilijk om dit beroep te onderscheiden van een *actio popularis*. In de rechtspraak van de Raad van State werden verschillende voorwaarden ontwikkeld om een *actio popularis* “pur sang” te onderscheiden van een zogenaamd “collectief eigen belang”, namelijk “het belang dat een vereniging heeft bij een beroep tot de bescherming van het ideëel doel waarvoor ze is opgericht, zonder dat ze hierbij op een rechtstreekse wijze de verdediging van de belangen van haar leden beoogt”⁷. Eerst en vooral mag het maatschappelijk doel van de vereniging niet samenvallen met het algemeen belang. De vereniging moet met het beroep ook een collectief belang behartigen. Voorts moet dit maatschappelijk doel door de bestreden bestuurshandeling geraakt kunnen worden. Tot slot wordt nagegaan of de vereniging dit maatschappelijk ook werkelijk (nog) nastreeft⁸.

3. Het rechtstreeks verband tussen het doel van de vereniging en de werkingssfeer van de bestuurshandeling

3. De beoordeling van het belang van een vereniging gebeurt met andere woorden in de eerste plaats op basis van haar maatschappelijk doel. Voor de Liga voor Mensenrechten wordt dit doel beschreven in artikel 3 van haar statuten: “De vereniging heeft tot doel elke onrechtvaardigheid en elke aanslag op de rechten van personen of gemeenschappen te bestrijden. Zij verdedigt de beginselen van gelijkheid, vrijheid en humanisme, waarop de democratische maatschappijen gebaseerd zijn, en die onder meer vervat zijn in de Verklaring van de Rechten van de Mens van 1789, bekrachtigd door de Belgische Grondwet van 1831, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948, de verdragen met betrekking tot de burgerlijke en politieke rechten, evenals de economische, sociale en culturele rechten, en het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden van 1950. De vereniging streeft haar doeleinden na los van elke politieke of confessionele binding. De Liga voor Mensenrechten is een

1. Wet 24 juni 2013 betreffende de gemeentelijke administratieve sancties, BS 1 juli 2013.

2. Beroep ingediend op 27 november 2013, rolnummer 5757.

3. RvS 14 februari 2012, nr. 217.930.

4. J. BAERT en G. DEBERSAQUES, *Raad van State Afdeling Administratie, 2. Ontvankelijkheid*, Administratieve Rechtsbibliotheek, Brugge, die Keure, 1996, 203.

5. E. BREWAEYS, “De actio popularis”, *P&B* 2001, 191.

6. “De eis van de wetgever dat de verzoeker doet blijken van een belang om op te treden, is ingegeven uit praktische overwegingen: vermijden dat de Raad van State overspoeld wordt met verzoekschriften die door loutere klaagzucht zijn ingegeven. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat, wanneer de wetgever van 23 december 1946 als ontvankelijkheidsvereiste heeft gesteld dat de verzoekende partij moet doen blijken van een benadeling of een belang, hij in weze heeft beoogd de “actio popularis” uit te sluiten. Het was de bedoeling te vermijden dat de Raad van state zou worden geconfronteerd met “des recours inspirés par l’esprit de vexation et la passion politique”.” E. BREWAEYS, “De actio popularis”, *P&B* 2001, 195.

7. P. LEFRANC, “Het collectief belang voor de Raad van State” in M. VAN DAMME (ed.), *Het belang in het publiekrechtelijk procesrecht*, Brugge, die Keure, 2011, 9.

8. P. LEFRANC, “Het collectief belang voor de Raad van State” in M. VAN DAMME (ed.), *Het belang in het publiekrechtelijk procesrecht*, Brugge, die Keure, 2011, 23.

dienst die begeleiding en ondersteuning verleent aan sociaal-culturele organisaties, en meer in het bijzonder rond thema's als gevangeniswezen, racisme, asielrecht, privacy, kinderrechten en mensenrechten in het algemeen. Ze ondersteunt elk initiatief dat strekt tot de vorming en promotie van rechten en vrijheden."

Gelet op eerdere beroepen waarin het belang van de Liga voor Mensenrechten wel werd aanvaard, is het in dit geval niet bepaald eenvoudig te stellen dat het maatschappelijk doel van de vzw (dat sindsdien niet werd gewijzigd) gelijkstaat aan het algemeen belang. Ook de vereiste dat het belang inpasbaar moet zijn in het maatschappelijk doel, is hier vervuld, al was het maar omdat het maatschappelijk doel zeer ruim werd geformuleerd (waarover later meer). Het eigenlijke probleem was hier niet het identificeren van het doel op zich, maar de al dan niet rechtstreekse band tussen dit doel en het nadeel dat de bestreden reglementen volgens de Liga berokkenen: *"In het licht van deze beperkte draagwijdte van het bestreden besluit en los overigens van de vraag of dit consumptieverbod wel degelijk een inbreuk inhoudt op het recht op vrijheid, is de verdediging van de "beginselen van gelijkheid, vrijheid en humanisme" die de verzoekende partij in haar algemeenheid tot doel heeft gesteld, evenwel dermate ruim en algemeen gesteld, dat het in verhouding tot de werkingssfeer van het bestreden besluit, niet aannemelijk is gemaakt dat het bestreden besluit op rechtstreekse wijze een nadeel veroorzaakt aan de verzoekende partij dat onderscheiden kan worden van het nadeel dat elke burger kan leiden bij een aantasting van die beginselen."*

De vraag of de bestreden bestuurshandelingen een rechtstreekse negatieve impact kunnen hebben op de vrijheid van het individu is hier misschien moeilijk los te zien van de grond van de zaak: in wezen draaien beide zaken immers net om de omvang van de impact die de betrokken reglementen kunnen hebben op de vrijheid. De redenering die de onderlinge verhouding tussen enerzijds de omvang van het maatschappelijk doel en anderzijds de "werkingssfeer van het bestreden besluit" nagaat, ligt dan weer opvallend dicht bij een soort evenredigheidstoets waarbij moet worden opgemerkt dat één van de middelen ten gronde net gebaseerd is op het evenredigheidsbeginsel. Middelen die trouwens wat het Gentse beroep betreft, in het kader van het schorsingsberoep niet als ernstig werden aanvaard⁹. In datzelfde schorsingsberoep werd de exceptie rond het belang niet behandeld, net omdat de grondvoorwaarden voor een schorsing niet vervuld waren.

4. De territoriale en inhoudelijke evenredigheid tussen het doel van de vzw en de draagwijdte van de bestreden bestuurshandeling: echo's uit het milieurecht

4. Beide besproken arresten verwijzen heel concreet naar de temporele en territoriale beperkingen van de verboden die in de bestreden reglementen worden opgelegd. De redenering in verband met de belangvereiste komt in wezen neer op het volgende: wat een inperking van de vrijheid op lokaal vlak binnen Brugge (of Gent) zou kunnen inhouden, veroorzaakt geen rechtstreekse negatieve gevolgen voor de vrijheid in het algemeen in het Vlaams Gewest. Deze erg territoriale redenering leunt sterk aan bij de invulling van de belangvereiste in verband met milieuorganisaties, waar bovendien soms letterlijk van een evenredigheidstoets gewag wordt gemaakt. De Raad vereist immers dat *"er een band van evenredigheid bestaat tussen het materieel en territoriaal actieterrein van de verzoekende partij enerzijds en de draagwijdte van de bestreden beslissing anderzijds"*¹⁰. De draagwijdte van het maatschappelijk doel zoals dit in de statuten werd geformuleerd, wordt dus vergeleken met de draagwijdte van de bestreden beslissing: *"Om na te gaan of een vereniging met een algemeen gesteld maatschappelijk doel op ontvankelijke wijze bij de Raad van State kan opkomen tegen een bestuurshandeling moet dus worden onderzocht welke de draagwijdte is van de bestreden handeling en deze draagwijdte moet worden vergeleken met de reikwijdte van het maatschappelijke doel van de vereniging. Is deze even ruim als het maatschappelijk doel van de vereniging, dan is het beroep ontvankelijk, in het andere geval niet."*¹¹

De "draagwijdte" van zowel het maatschappelijk doel als de bestreden beslissing is niet beperkt tot een strikt territoriale invulling, maar wordt ook op materieel vlak bekeken, zoals duidelijker blijkt uit de Franstalige rechtspraak ter zake, die het heeft over een "critère social" en een "critère géographique": *"que, pour apprécier le caractère général du but statutaire poursuivi par une association, deux critères doivent être pris en compte: un critère social et un critère géographique; que, sur le plan social, est irrecevable le recours en annulation introduit par une association dont l'objet est à ce point large que l'intérêt collectif qu'elle poursuit ne serait guère distinct de l'intérêt général; que, sur le plan géographique, lorsque l'acte attaqué a une portée géographique bien délimitée, il ne peut être attaqué par une association dont l'action n'est pas limitée territorialement ou couvre une large étendue territoriale sauf si cette association a un objet social spécialisé; que, par ailleurs, une association dont*

9. RvS 14 februari 2012, nr. 217.930, vzw Liga voor Mensenrechten.

10. RvS 24 maart 2010, nr. 202.309, vzw Milieufront Omer Wattez.

11. S. LUST, "Het belang van een milieuvereniging om in rechte te treden voor de Raad van State. Een *status questionis*", *TMR* 2002, 340.

l'objet social s'étend à une vaste étendue territoriale n'est recevable à attaquer un acte administratif que si celui-ci a une incidence sur tout ou une grande partie du territoire visé par les statuts de cette association; que cette vérification se fait par l'analyse des statuts de l'association, les termes dans lesquels l'objet social est défini devant être suffisamment précis et spécifiques."¹² Bovendien kunnen de twee elementen tegelijk een rol spelen bij de beoordeling van de evenredigheid: als het maatschappelijk doel inhoudelijk specifieker werd geformuleerd, is er meer kans dat een vereniging met een groot territoriaal actieterrein eerder lokale bestuurshandeling kan aanvechten, indien die bestuurshandeling een impact heeft op het specifieke maatschappelijk doel¹³. Hoewel de Raad van State in het verleden wat leefmilieuverenigingen betreft vooral het geografische aspect van de evenredigheidsvereiste zeer strikt interpreteerde¹⁴, lijkt de Raad in recentere rechtspraak een soepelere aanpak te hanteren¹⁵.

Zoals onder andere uit het *supra* geciteerde Franstalige arrest blijkt, baseert de Raad van State zich ook bij leefmilieuverenigingen op de beschrijving van het maatschappelijk doel in de statuten van de betrokken vzw. Toch kunnen in de praktijk ook andere elementen meespelen, zeker wanneer de formulering in die statuten erg ruim is opgevat. Zo hield de Raad in het arrest nr. 193.593 bij de beoordeling van het belang van de milieuvereniging vzw Omer Wattez rekening met de middelen die de vzw had aangevoerd: *"Dat het werkingsgebied van de verzoekende partij voldoende is afgebakend: dat het beroep zowel territoriaal als wat betreft de materie binnen het statutair doel van de verzoekende partij past; dat uit de middelen immers blijkt dat de verzoekende partij zaken aanklaagt als de schending van het landschap, de bedreiging van natuurwaarden, de hinder, en dergelijke; dat zij dit niet doet op abstracte wijze, maar concreet aangeeft om welke inrichting het gaat, welke hinder zij vreest, en hoe de plaatselijke constellatie is."*¹⁶ In een arrest uit 2013 stelde de Raad dan weer dat men niet noodzakelijk moet kiezen voor de ruimste beschikbare interpretatie van het maatschappelijk doel. De verwerende partij had onder andere geargumenteed dat onder de term "leefbaarheid" niet enkel milieu- of stedenbouwaangelegenheden konden vallen, maar ook huisvesting, sociaal beleid en veiligheid. De Raad van State antwoorde echter: *"Het begrip 'leefbaarheid', zoals vermeld in de statuten van de verzoekende partij in de zaak sub I dient te worden begrepen*

*in de gebruikelijke betekenis van de aanwezigheid van een kwaliteitsvolle leefomgeving voor de mens. Alzo vermogen noch de verwerende partij, noch de eerste tussenkomende partij aan het voornoemd begrip een ruimere betekenis te geven teneinde het belang van de verzoekende partij in dezen te ontzeggen."*¹⁷

Zowel de territoriale als de inhoudelijke benadering lijkt een rol te spelen in de geannoteerde arresten. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een groot bouwproject, is het misschien wel iets moeilijker om "de vrijheid" vast te pinnen op een specifieke locatie. Bovendien is het niet helemaal duidelijk waar de balans precies omslaat: in een ouder, Franstalig, arrest, waar een totaalverbod op bedelarij op het volledige grondgebied van de stad Brussel aangevochten werd door de Franstalige tegenhanger van de Liga voor Mensenrechten, werd, weliswaar met heel summier bewoordingen, toch een belang anders dan het algemeen belang erkend¹⁸. Hoewel er uiteraard een verschil is met de Gentse regeling, waarbij slechts bepaalde vormen van bedelarij op bepaalde plaatsen werden geweerd, blijft ook het volledige grondgebied van een stad eerder beperkt in verhouding met het actieterrein van de Liga, dat op haar website wordt omschreven als "Vlaanderen en België", maar zich daar niet noodzakelijk toe beperkt¹⁹. Deze zaak werd aangehaald door de Liga voor Mensenrechten in zowel het beroep tegen Brugge als dat tegen Gent, waarin de stad Gent bovendien zelf naar het betrokken arrest verwees. Het is dan ook opvallend dat juist in het arrest in dat laatste beroep, dat toch veel gelijkenissen vertoont met het oude beroep tegen Brussel, met geen woord wordt gerept over eerdere zaken waarin de Raad wel het belang van de Liga erkende. In het arrest over Brugge daarentegen stelt de Raad dat een verwijzing naar eerdere arresten waarin wel een belang werd erkend, niet pertinent is *"nu het de Raad van State verboden is in een zaak die aan zijn oordeel is onderworpen, uitspraak te doen bij wege van algemene en als regel geldende beschikking"*. Daarnaast benadrukt de Raad dat het niet duidelijk is waarom de aangehaalde zaken *in casu* relevant zouden zijn, aangezien niet wordt aangetoond dat die zaken een gelijkaardig voorwerp hebben. Het is toch enigszins vreemd dat het verschil tussen het alcoholconsumptieverbod en het oude, Brusselse bedelarijverbod hier voor de Raad van State relevant is om de exceptie van ontvankelijkheid te erkennen, terwijl de gelijkenis tussen de Brusselse zaak en het Gentse bedelarijverbod in het beroep tegen Gent volledig onbesproken blijft. Bovendien hebben de twee zaken die in

12. RvS 9 mei 2012, nr. 219.285, Cifani en vzw La Florentine.

13. S. LUST, "Het belang van een milieuvereniging om in rechte te treden voor de Raad van State. Een *status questionis*", *TMR* 2002, 338-339.

14. Voor een meer uitgebreide bespreking, zie SCHOUKENS, "De toegang tot de Raad van State voor milieuverenigingen na de inwerkingtreding van het Verdrag van Aarhus: much ado about nothing of een stille revolutie?", noot onder RvS 28 juni 2007, nr. 172.856, vzw Milieuwerkgroep "Ons Streven", *TROS* 2008, 288-310.

15. P. LEFRANC, "De toegang tot de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van state in het licht van het Verdrag van Aarhus", *TMR* 2012, 645.

16. RvS 28 mei 2009, nr. 193.593, Vzw Milieufrent Omer Wattez.

17. RvS 10 oktober 2013, nr. 225.043, vzw Comité voor een leefbaar Louise-Marie en vzw Milieufrent Omer Wattez.

18. RvS 8 oktober 1997, nr. 68.735, asbl Ligue des droits de l'homme. Voor beide organisaties is het maatschappelijk doel hetzelfde.

19. Zo werd in een zaak van de *Ligue des droits de l'homme* het belang van de vzw erkend om de schorsing te vragen van uitvoerlicenties van wapens naar Libië, omdat het maatschappelijk doel zich niet beperkt tot de bescherming van mensenrechten in België: RvS 29 oktober 2009, nr. 197.522, asbl Ligue des Droits de l'Homme e.a.

de geannoteerde arresten worden besproken, evenmin een gelijkaardig voorwerp, wat de Raad er niet van weerhield om in beide zaken met bijna identieke bewoordingen de exceptie van ontvankelijkheid te aanvaarden.

5. De actio popularis en de omschrijving van het maatschappelijk doel: zoektocht naar de gulden middenweg

5. De Liga voor Mensenrechten lijkt te vermoeden dat de identieke bewoordingen die in beide arresten gehanteerd werden (en dit ondanks het feit dat in het geval van Gent een andersluidend auditoraatsverslag werd afgeleverd) gekaderd moeten worden in de controverse rond de GAS-Wet, en meer bepaald in een poging van de Raad van State om talrijke beroepen tegen gemeentereglementen ter zake te vermijden²⁰. De kans is immers reëel dat ook andere betwiste gemeentereglementen zeker op territoriaal vlak eerder beperkt zijn. Wat er ook van zij, het valt moeilijk te ontkennen dat het maatschappelijk doel van de Liga inderdaad wel heel dicht aanleunt bij het algemeen belang. Zoals *supra* reeds vermeld, begint artikel 3 van haar statuten als volgt: *“De vereniging heeft tot doel elke onrechtvaardigheid en elke aanslag op de rechten van personen of gemeenschappen te bestrijden.”* Het lijkt een uitdaging een aspect van het algemeen belang te vermelden dat niet in deze formule kan worden ingepast. Zoals de Raad van State het terecht stelt in de geannoteerde arresten, kan de Liga voor Mensenrechten in principe dit onderdeel van haar maatschappelijk doel inroepen om zowat elke mogelijke administratieve rechtshandeling te betwisten: *“De ruime omvang van het doel dat een vereniging zichzelf stelt, houdt voorts op zich voor haar niet de bevoegdheid in om zonder beperking elke administratieve rechtshandeling te bestrijden die volgens haar strijdt met dat doel.”*

Na de algemene inleidende zin van artikel 3 van de statuten wordt de beschrijving van het maatschappelijk doel iets specifieker, met onder andere een (niet exhaustieve lijst) van domeinen waarin de Liga ondersteuning biedt aan andere organisaties. Uit de besproken arresten lijkt naar voor te komen dat de Liga wel een voldoende collectief eigen belang had gehad, indien één van die domeinen meer rechtstreeks geraakt werd door de bestreden bepalingen. Een arrest van het toenmalige Arbitragehof omtrent het belang van de Liga bij de bestrijding van de zogenaamde Genocidewet illustreert echter dat er ook een soort middenweg kan bestaan tussen enerzijds de vaststelling dat een deel van het maatschappelijk doel zeer

ruim is geformuleerd, en anderzijds de beperking tot meer concrete elementen binnen dat maatschappelijk doel: over de eerste zin van artikel 3 van de statuten van de Liga stelt het Hof: *“Zonder dat een dergelijke definitie van het maatschappelijk doel van een vzw letterlijk moet worden genomen als een middel dat zij aanwendt om gelijk welke norm aan te vechten onder het voorwendsel dat elke norm een weerslag heeft op iemands rechten, kan ervan worden uitgegaan dat de bestreden bepalingen van de wet van 5 augustus 2003 van die aard zijn dat zij het maatschappelijk doel van de verzoekende verenigingen ongunstig kunnen raken.”*²¹ Dit is een erg pragmatische positie, waarbij het Hof er bewust voor kiest om de bewoordingen van het maatschappelijk doel niet te ruim te interpreteren. Deze formule is echter ook een illustratie van een bijna “gevoelsmatig” of intuïtief aspect van de belangvereiste: er is een grijze zone tussen zaken die “duidelijk” met mensenrechten en vrijheid in de meest strikte zin te maken hebben en minder voor de hand liggende gevallen, zoals bijvoorbeeld het lokaal verbod op alcoholconsumptie uit Brugge.

6. De juiste positie vinden in die grijze zone is niet noodzakelijk enkel de verantwoordelijkheid van de Raad van State: door de ruime formulering van haar maatschappelijk doel verzekert de Liga voor Mensenrechten zich van een zekere bewegingsvrijheid, maar deze kan niet zomaar onbeperkt zijn. Wanneer een vzw zelf de grenzen van haar actiedomein niet duidelijk formuleert, loopt zij het risico dat deze grenzen door iemand anders worden getrokken. In de besproken arresten lijkt het erop dat de Raad van State daarvoor geïnspireerd werd door zijn rechtspraak in verband met leefmilieuverenigingen, en de criteria die gehanteerd worden bij de evaluatie van hun belang.

In zijn besprekingen van de toegang van dergelijke leefmilieuverenigingen tot de Raad van State kwam P. Lefranc al meermaals tot de volgende conclusie: *“De grens die de toenmalige wetgever heeft getrokken tussen een ontvankelijk annulatieberoep voor een collectief belang en een onontvankelijk annulatieberoep in het algemeen belang, is een vage grens. De rechtspraak van de Raad van State over deze ontvankelijkheidsdiscussie wordt dan weer gekenmerkt door zijn als het ware steeds weer grensverleggend karakter. Voor verenigingen die andere dan leefmilieudoelstellingen nastreven, ligt die grens niet enkel vaster maar bovendien ook verder dan voor leefmilieuverenigingen.”*²² Op basis van de geannoteerde arresten, die bovendien wel eens een reeks gelijkaardige uitspraken zouden kunnen aankondigen, lijkt het erop dat de toepassing

20. I. GHIJS, “Wij zijn er net voor de mensen zonder stem”, *De Standaard* 24 maart 2014, www.standaard.be. In een interview verklaarde J. Van der Velpen, voorzitter van de Liga: *“Ik ben ervan overtuigd dat de Raad van State op die manier probeert om het aantal juridische acties in te dijken. Ik maak me daar echt zorgen over. Het is niet bepaald democratisch want overheden moeten toch aan juridische controle onderworpen kunnen worden? Wij hebben voor dit soort procedures altijd de weg vrij gehad. Wij zijn er net om minderheden te verdedigen en op te komen voor mensen zonder stem. Het is niet mogelijk dat elke bedelaar individueel naar de Raad van State stapt.”*

21. Arbitragehof 23 maart 2005, nr. 62/2005.

22. P. LEFRANC, “De toegang tot de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van state in het licht van het Verdrag van Aarhus”, *TMR* 2012, 645; P. LEFRANC, “Het collectief belang voor de Raad van State” in M. VAN DAMME (ed.), *Het belang in het publiekrechtelijk procesrecht*, Brugge, die Keure, 2011, 49.

van de evenredigheidsvereiste zou kunnen overwaaien naar de beoordeling van het belang van andere verenigingen. In het bijzonder voor de Liga voor Mensenrechten, die in het verleden vaak zonder uitgebreide analyse haar belang erkend zag door de Raad

van State, betekent dit een niet onbelangrijke verstrenging van de controle van de ontvankelijkheid van haar annulatieverzoeken.

Ann-Sophie Vandaele

Doctoraatsbursaal Instituut voor Procesrecht UGent

C. Verjaring vordering OCMW

**Hof van Cassatie, nr. S.11.0054.N,
28 oktober 2013**

Ille Kamer

Voorzitter: de h. Storck

Raadsheren: de hh. Bastel   en Simon, mevr. Delange en Geubel

Inzake: A.K. t./ OCMW S.-J.-M.

OCMW – Maatschappelijke dienstverlening – Terugbetaling

Artikel 102, 1e lid OCMW-Wet is van openbare orde zodat de rechter in afwijking van artikel 2223 BW, de toepassing ervan ambtshalve moet onderzoeken.

.....

III. Beslissing van het hof

(...)

Derde middel

Krachtens artikel 102, eerste lid, OCMW-wet verjaart de vordering tot terugbetaling van de maatschappelijke dienstverlening ten aanzien van de begunstigde overeenkomstig artikel 2277 Burgerlijk Wetboek, namelijk door verloop van vijf jaren.

Die bepaling is van openbare orde.

In afwijking van artikel 2223 van het Burgerlijk Wetboek, moet de rechter dus de toepassing ervan ambtshalve onderzoeken.

Het arrest stelt zowel met eigen redenen als met de redenen van het beroepen vonnis die het overneemt vast dat de verweerder vanaf 1 september 2001 de maatschappelijke dienstverlening aan de eiseres heeft betaald; dat eerstgenoemde bij beslissing van 29 april 2005, beslist heeft die maatschappelijke dienstverlening vanaf die datum van 1 september 2001 in te trekken en bij beslissing van 6 april 2007 het terug te vorderen bedrag heeft vastgesteld op 23.133,53 euro; dat de eiseres tegen die beslissingen verhaal heeft ingesteld bij de arbeidsrechtbank en de verweerder vervolgens een tegenvordering heeft ingesteld voor de terugbetaling van 23.133,53 euro.

dering heeft ingesteld voor de terugbetaling van 23.133,53 euro.

Het arrest dat in die omstandigheden nalaat het middel te onderzoeken dat is afgeleid uit de verjaring van de vordering van de verweerder, verantwoordt aldus zijn beslissing niet naar recht om de eiseres te veroordelen tot terugbetaling van 23.133,53 euro aan de verweerder.

Het middel is gegrond.

Volgt: Vernietiging

Noot – De termijn van 5 jaar voor het terugvorderen van de hulpverlening door het OCMW raakt de openbare orde

Volgens artikel 102, 1e lid OCMW-Wet verjaart de vordering tot terugbetaling van de door een OCMW uitgekeerde hulpverlening overeenkomstig artikel 2277 BW en dus door verloop van 5 jaren.

In dit arrest bevestigt het Hof van Cassatie dat deze bepaling van openbare orde is en dat de rechtbanken de toepassing hiervan ambtshalve moeten onderzoeken.

Met dit arrest wordt een einde gemaakt aan de discussie in rechtspraak en rechtsleer of de verjaring van artikel 102, 1e lid OCMW-Wet al dan niet van openbare orde is¹.

Het arrest van 28 oktober 2013 komt niet als een verrassing. Eerder oordeelde het Hof van Cassatie dat de verjaringen inzake de terugvordering van onrechtmatig genoten werkloosheidsuitkeringen², de betaling van verstrekkingen van de ziektekostenverzekering³, de betaling van de vergoeding wegens een arbeidsongeval⁴ en de betaling van de prestaties van de (zicht-) uitkeringsverzekering⁵ van openbare orde zijn. En zeer onlangs besliste het Hof van Cassatie dat ook de vordering tot terugbetaling van onverschuldigd betaalde socialezekerheidsbijdragen ook van openbare orde is⁶.

1. I. CROENE en A. VANDERHAEGHEN, "OCMW toch niet sociaal?", *NJW* 2004, 175-176. Deze sociaal bewogen auteurs juichen het arrest van 28 oktober 2013 toe: "Het is o.i. hemeltergend dat een OCMW wetens en willens een bedrag dat verjaard is, gaat terugvorderen."

2. Cass 24 april 1995, *Arr.Cass.* 1995, 418.

3. Cass. 18 september 1995, *Arr.Cass.* 1995, 795.

4. Cass. 6 september 1982, *Arr.Cass.* 1982-83, 12.

5. Cass. 25 oktober 1993, *Arr.Cass.* 1993, 878.

6. Cass. 25 november 2013, *JTT* 2014, 72.